

Előszó

1920. június 4-én először, majd 1947. február 10-én másodszer is elvégeztetett a történeti Magyarország sorsa Párizsban. Rokonaink, barátaink egy része a környező országokban él. Nem azért, mert a jobb megélhetés reményében kivándorolt, hanem azért, mert politikai döntések kedvéért – ha nem akarta szülőföldjét elhagyni –, az országhatárokon kívül rekedt.

A hetvenes évektől a Felvidékre, Erdélybe rendszeresen kirándultak magyar fiatalok, értelmiségiek, hogy fölfedezzék a Kárpátok szépségeit, megcsodálják a régi történelmi magyar városokat, megismerjék a még élő néphagyományokat és titokban biztosítsák együttérzésükről az ott élő magyarokat, ha már a „politika” nem vett róluk tudomást. S mind e nagy nyári „népvándorlások” közepette megfeledkeztünk a déli határon túli magyarságról, Kosztolányi városáról, a zsiros bácskai termőföldekről. Ha mentünk is, nem Bácskába mentünk, hanem Jugoszláviába, a tengerpartra nyaralni, Adidas edzőcipőt, farmert, Fa szappant, lemezeket mentünk vásárolni. A délvidéki magyarokra csak rokonok és a „vájtfülűek” figyeltek, akikhez eljutott az ottaniak hangja. Életünkről, mindennapi problémáinkról, történelmükről sokkal kevesebbet tudtunk, mint az erdélyiekről, vagy felvidékiekéről. Mostoha gyermekei voltak ők ilyen értelemben a hazának.

Aztán robbant a bomba. A szocialista tömb széthullott, Jugoszláviában kitört a polgárháború, a nagyhatalmak délszláv tákolmánya szétesett, mint egy korhadt láda. Megindult a menekültáradat innen is, onnan is. Egy új huszadik század végi népvándorlás tanúi lettünk. Szeged gyűjtő edénye lett a menekülteknek. Átmenő forgalma és egyetemváros-jellege miatt vonzotta a Magyarországra érkezőket. Ki munkát, ki megélhetést, menedéket keresett, volt aki csak kihasználta a

hirtelen jött felfordulást „fekete” ügyelei lebonyolításához.

Így vonult be a kilencvenes évek elejétől a magyarországi magyarok tudatába, hogy Bácskában is szép számmal élnek magyarok, hogy van/volt kulturális életük, küzdenek ők is a megmaradásért, a magyarságukért. Talán a hazai politikai változásoknak és az évek óta dúló, pusztító polgárháborúnak is köszönhető, hogy napvilágra kerülhettek a múlt olyan tényei, amelyekre eddig a hallgatás (nem a feledés) fátyla borult.

Ezen elhallgatott történelmi tények közé tartozik az 1944 őszétől 1945 tavaszáig terjedő időszak, amely igen mélyen beleivódott a délvidéki magyar családok emlékezetébe. Apáról fiúra szálltak a történetek, mint eleink korában. De nem a hősiességről, igaztevésről szólt a fáma, hanem nagyapák, apák, testvérek kíméletlen meghurcolásáról, legyilkolásáról. Negyvenezer férfinak kellett meghalnia azért, mert magyarnak született, s mert a magyar tisztikar néhány tagja 1942 telén megdöbbenően parancsot adott szerb partizánok elfogására, kivégzésére a visszafoglalt délvidéki területeken. Ártatlan áldozatainak is voltak, majdnem négyezren lettek a Duna jege alá temetve. Ez a történet azonban ismert számunkra, hiszen tanították az iskolában, Cseres Tibor megírta regény formájában, filmen is láthatuk. Jól belénk sulykolták ezeket a „hideg napokat”. Ugyanakkor nem tudtunk a két évvel későbbi bosszúhadjáratról.

Negyvenöt évi hallgatás után a délvidéki magyarság egyetlen napilapjában, a *Magyar Szóban* Matuska Márton *Negyvenöt nap negyvennégyben* című írása nyitotta meg sorát a szerb megtorlásra emlékeztető műveknek. Cseres Tibor is kiadta majd harminc évvel később – ha úgy tetszik – a *Hideg napok* folytatását *Vérbosszú Bácskában* címmel. Dokumentumfilm készült a még élő hozzátartozókról...

A most kiadásra kerülő tanulmány láncszem az előbb említett munkák sorában. A szerző maga is lezármazottja egy megcsonkított magyar családnak, így a száraz történelmi tények mellett nyomon követhetjük a téma iránti érzelmi, erkölcsi elkötelezettséget. Feladatának érezte, hogy pontosítsa a már korábban mások által közölt adatokat, ezért nem egész Bácska területére terjesztette ki kutatásait, hanem csak szűkebb hazájára Magyarkanizsára és a környező településekre, Adorjánra és Martonosra. Nehezen indult az anyaggyűjtés. Az emberek még most is félnek, irtóznak beszélni a történelekről. Csak olyannak mesélik el a borzalmakat, akiben teljes mértékben bíznak, maguk közül valónak tartják. Sokan a nevüket nem is adták az elmondottakhoz, de régi fényképeket a mártirokról, a kínzások színhelyéről szívesen az író rendelkezésére bocsátottak. A zentai levéltárban megtalálta azokat a hatósági iratokat is, melynek szövege úgy is értelmezhető volt, hogy a népirás ideológiai háttéréül szolgáljon. Ezek a dokumentumok, adatok megtekinthetők és a riportok olvashatók a könyv második részében.

A történelmi előzmények, okok és az események leírása adja a mű fő részét. A szerző kísérletet tesz arra is, hogy a hősi halottak pontos névsorát közölje. További kutatásokat tervezett a környéken, ennek azonban gátat szabott a magyarkanizsai hatóság, amely rajtaütésszerűen elkobozta a fiatalember gyűjtött anyagának egy részét, majd politikai emigrációba kényszerítette. Szomorú, hogy az igazság ma is csak nagy áldozatok árán kerülhet napvilágra. Ez a kiadás éppen ezért igen értékes mindnyájunknak. Bár a szülőföldet nem adhatjuk vissza, talán némi kárpótlásként szolgálhat ez a könyv.

Nyulassy Ágnes

Szeged, 1995. július